

Snježana Oset*

ZAKON O PREKRŠAJIMA - NOVOSTI U PRIMJENI PREKRŠAJNIH SANKCIJA I POSTUPKA PREMA MALOLJETNICIMA

Na sjednici Hrvatskog sabora 11. srpnja 2002. proglašen je Zakon o prekršajima koji je stupio na snagu 1. listopada 2002.

Stupanjem na snagu tog zakona materijalnopravne odredbe koje propisuju primjenu prekršajnih sankcija prema maloljetnicima, kao i procesnopravne odredbe koje propisuju poseban položaj maloljetnika u prekršajnom postupku, konačno su usklađene sa standardima međunarodnog prava i Ustava Republike Hrvatske.

Autorica u svom radu govori o novim maloljetničkim sankcijama i novinama u vođenju prekršajnog postupka prema maloljetnicima.

1. UVOD

Zakon o prekršajima (Narodne novine, 5/73, 21/74, 9/80, 25/84, 52/87, 27/88, 43/89, 8/90, 41/90, 59/90, 91/92 i 33/95) u glavi IV. propisivao je odgovornost i kažnjavanje maloljetnika u svega četiri odredbe koje nisu mijenjane od donošenja tog zakona o prekršajima i nisu pratile reformu maloljetničkog kaznenog zakonodavstva.

Sudska praksa upozoravala je na nužnost usklađivanja podnormiranog prekršajnog zakonodavstva sa suvremenim kaznenim zakonodavstvom, jer stari zakon nije pratio stalne društvene promjene.

Specifičnost prekršajnog zakonodavstva između ostalog je u velikom broju kažnjivih radnji sadržanih u nekoliko stotina zakona i podzakonskih propisa podijeljenih u tri glavna prekršajnopravna područja: javni red i mir te javna sigurnost, gospodarstvo, i sigurnost prometa na cestama.

Maloljetnici čine prekršaje iz sva tri područja, a brojčani pokazatelji izvještajnih razdoblja Visokog prekršajnog suda Republike Hrvatske (od 1995. do 2001. godine) pokazuju da je došlo do značajnog povećanja broja maloljetnih počinitelja prekršaja.

U 1995. godini evidentirano je ukupno 4.807 počinitelja, a u 2001. godini 15.188 počinitelja, što je 215,95% više.

Najveći broj počinitelja evidentiran je u 1998. godini (17.811). Međutim, do kraja izvještajnog razdoblja 2001. godine taj broj konstantno pada, iako još

---

* Snježana Oset, sutkinja Visokog prekršajnog suda Republike Hrvatske

uvijek upućuje na činjenicu da se društveno neprihvatljivo ponašanje manifestira kod velikog broja maloljetnika.

Iako maloljetnici danas žive u vrlo složenim društvenim uvjetima koji utječu na brže odrastanje, to nikako ne može podrazumijevati potpunu psihičku zrelost, tako da sankcije koje se mogu izreći maloljetnim počiniteljima prekršaja i prekršajni postupak koji se vodi prema maloljetnicima moraju biti prilagođeni posebnostima koje ih čine drugačijim od punoljetnih počinitelja prekršaja.

Novi Zakon o prekršajima u glavi VIII. propisuje primjenu prekršajnih sankcija prema maloljetnicima, a u glavi XXIV. postupak prema maloljetnicima.

Odredbe materijalnog dijela Zakona, kao i postupovne odredbe, usklađene su sa Zakonom o sudovima za mladež (Narodne novine, 111/97, 27/98, 12/02). Pritom se vodilo računa o specifičnostima prekršajnog područja.

2. MATERIJALNOPRAVNE ODREDBE O MALOLJETNICIMA

Zakon o prekršajima propisuje da će se odredbe članka 62. do članka 75. tog zakona sadržane u glavi VIII. primjenjivati prema osobama koje su počinile prekršaj kao maloljetnici, a da će se ostale odredbe općeg dijela tog zakona primjenjivati ako nisu u suprotnosti s odredbama članka 62. do 75. tog zakona.

Na taj način zakonodavac je istaknuo povezanost navedenih odredbi s ostalim odredbama općeg dijela Zakona. To znači da maloljetnoj osobi može biti izrečena odgojna mjera ili kazna predviđena Zakonom o prekršajima samo pod istim uvjetima pod kojima se i na punoljetnu osobu mogu primijeniti prekršajne sankcije.

Novina je da Zakon o prekršajima definira *maloljetnika* kao osobu koja je u vrijeme prekršaja navršila 14 godina, a nije navršila 18 godina života.

Maloljetnici se s obzirom na dob u vrijeme izvršenja djela prekršaja dijele na mlađe maloljetnike (14 do 16 godina) i starije maloljetnike (16 do 18 godina života), a na tu se podjelu nadovezuju materijalno-pravne i procesno-pravne posljedice.

Za uvrštenje počinitelja prekršaja u jednu od navedenih dobnih skupina odlučna je dob u vrijeme izvršenja prekršaja. Osobe koje u vrijeme izvršenja prekršaja nisu navršile 14 godina života (djeca) nisu prekršajno odgovorne i prema njima se za počinjeni prekršaj ne može voditi prekršajni postupak niti im se mogu izreći sankcije predviđene Zakonom o prekršajima. To proizlazi iz odredbe članka 5. Zakona o prekršajima koja propisuje da nema prekršaja ako počinitelj u vrijeme kada su ostvarena propisana obilježja prekršaja nije navršio 14 godina života. Međutim, odredba članka 62. propisuje da kad se dijete učestalo ponaša na način kojim ostvaruje obilježja težih prekršaja, nadležno državno tijelo za postupanje u povodu počinjenih prekršaja u drugim slučajevima obavijestit će o ponašanju djeteta roditelje i skrbnike i centar za socijalnu skrb prema prebivalištu i boravištu djeteta i njegovih roditelja i skrbnika. Značajan je preventivni cilj te odredbe, jer se bez obzira na to što se prema djetetu

ne može voditi prekršajni postupak, niti se prema njemu mogu primijeniti prekršajne sankcije, ipak pokreću drugi mehanizmi koji mogu odgojno djelovati na dijete jačanjem zaštitnih čimbenika, kako se ne bi ubuduće evidentiralo kao počinitelj prekršaja.

2.1. Vrsta prekršajnih sankcija

Maloljetnicima za počinjene prekršaje može biti izrečena *novčana kazna i kazna maloljetničkog zatvora* i mogu biti *primijenjene zaštitne mjere, odgojne mjere i globa* (članak 64. stavak 1).

U smislu narečene odredbe na maloljetnike se ne primjenjuju mjere upozorenja, opomena i uvjetna osuda. Zakon nadovezuje pravne posljedice na dob počinitelja u vrijeme izvršenja prekršaja tako da se prema maloljetniku koji je u vrijeme počinjenja prekršaja navršio 14, a nije navršio 16 godina života (mlađi maloljetnik) mogu primijeniti odgojne mjere i zaštitne mjere pod uvjetima propisanim tim zakonom, a prema maloljetniku koji je u vrijeme počinjenja prekršaja navršio 16, a nije navršio 18 godina života (stariji maloljetnik) mogu biti primijenjene odgojne mjere, zaštitne mjere, globa te mu može biti izrečena novčana kazna i kazna maloljetničkog zatvora.

Globa može biti primijenjena prema starijem maloljetniku koji ostvaruje osobne prihode vlastitim radom ili imovinom, ako sud ili tijelo koje vodi prekršajni postupak utvrdi da s obzirom na narav i težinu počinjenog prekršaja treba primijeniti tu prekršajnu sankciju.

Prema starom Zakonu o prekršajima mlađim maloljetnicima nisu se izricale sankcije, nego je tijelo nadležno za vođenje postupka obustavljalo postupak protiv maloljetnika i opominjalo ga da ubuduće ne čini prekršaje.

Za razliku od starog Zakona o prekršajima, novi Zakon propisuje svrhu prekršajnih sankcija za maloljetnike kojima se prije svega kratkotrajnim mjerama nastoji utjecati na odgoj i jačanje osobne i građanske odgovornosti maloljetnika (članak 65. stavak 1), a prilikom primjene prekršajnih sankcija prema maloljetniku sud će upozoriti roditelja maloljetnika, odnosno njegovog skrbnika, na njihove dužnosti da u svemu surađuju sa stručnim osobama s kojima u interesu maloljetnika moraju surađivati (članak 65. stavak 2).

Tom odredbom naglašena je potreba aktivnog sudjelovanja roditelja odnosno skrbnika u odgoju maloljetnika u cilju jačanja zaštitnih čimbenika kako bi se ubuduće klonili činjenja prekršaja.

2.2. Odgojne mjere

Novi Zakon o prekršajima preuzeo je prve tri odgojne mjere navedene u članku 6. Zakona o sudovima za mladež, tako da prema maloljetnicima mogu

biti primijenjene odgojne mjere sudskog ukora, posebnih obveza i upućivanja u centar za odgoj (članak 66. stavak 1). Proširivanjem kataloga sankcija propisivanjem odgojnih mjera konačno je prekršajnim sudovima dana mogućnost da na odgovarajući način utječu na maloljetnikovu ličnost i ponašanje, s naglaskom na odgoj maloljetnika.

Upravo te nove sankcije upućuju na važnost novine članka 93. stavka 2. Zakona o prekršajima koji propisuje da postupak za prekršaje maloljetnika vode specijalizirani suci uz sudjelovanje u postupku roditeljskih vijeća. Naime, da bi sudac mogao prema maloljetniku primijeniti odgovarajuću odgojnu mjeru, mora imati primjereno stručno znanje s obzirom na specifičnost postupka prema maloljetnicima kao i na specifičnost vrsta sankcija koje se mogu izricati, te senzibilitet koji će mu omogućiti izbor adekvatne odgojne mjere cijeneći pritom maloljetnikovu dob, tjelesnu i duševnu razvijenost, fizičke osobine i osobne sklonosti, težinu i narav počinjenog djela, pobude iz kojih i okolnosti u kojima je maloljetnik djelo počinio, ponašanje nakon počinjenog djela i osobito je li, ako je to mogao, nastojao nadoknaditi počinjenu štetu, obiteljske prilike, obrazovanje i odgoj maloljetnika, kao i je li djelo počinjeno u povratu (članak 7. Zakona o sudovima za mladež).

Sudski ukor je sankcija koja se primjenjivala i prema starom Zakonu o prekršajima, ali samo prema starijem maloljetniku, tako da se novina odnosi na dob maloljetnog počinitelja prema kojem se može primijeniti ta odgojna mjera.

Specifičnost te odgojne mjere jest da je jednokratna, sud će ju primijeniti ako iz maloljetnikovog odnosa prema počinjenom prekršaju i njegovoj spremnosti da ne čini prekršaje može zaključiti da će samim ukorom biti postignuta svrha odgojne mjere (članak 67. stavak 1), što toj odgojnoj mjeri daje blaži karakter.

Prije izricanja sudskog ukora sud bi trebao pažljivo ocijeniti sve utvrđene odlučne činjenice za odluku o sankciji, a pritom bi trebao uzeti u obzir, osim počinitelja i težine djela prekršaja, spremnost uže i šire okoline, uz uvjete u kojima maloljetnik živi, da sudjeluje u njegovom odgoju.

Stavkom 2. članka 67. propisano je da će sud pri primjeni ukora predočiti maloljetniku društvenu neprihvatljivost i štetnost njegovog ponašanja. Proizlazi da bi se ta odgojna mjera trebala izreći usmeno kako bi ostvarila kriminalnopedagoško djelovanje na ličnost maloljetnika i individualno, dakle ne većem broju maloljetnika istodobno. Primjenjujući stari Zakona o prekršajima sudovi su dosta često izricali tu parapenalnu mjeru, međutim često - ne iz razloga navedenih u članku 32. ZP, nego da bi ubrzali postupak - izbjegavajući odredbu članka 40. ZP koja je propisivala da je sud prije izricanja kazne maloljetniku dužan pribaviti mišljenje centra socijalne skrbi. Kaznenom politikom koja je bila determinirana načelom brzine i ekonomičnosti postupka nije se mogla u potpunosti ostvariti svrha sankcije.

Posebne obveze kao odgojnu mjeru Zakon o prekršajima propisuje prema uzoru na Zakon o sudovima za mladež (članak 68. ZP i članak 9. ZSM).

Propisivanjem posebnih obveza Zakon o prekršajima, kao i Zakon o sudovima za mladež, slijedi rješenja suvremenog maloljetničkog zakonodavstva kojima se asimilira primjena novih sankcija nazvanih "alternativnim sankcijama", jer su kombinacija obveznih i odgojnih sankcija, pri čemu negdje dominira prisila, a negdje odgoj.

Specifičnost te odgojne mjere jest da se primjenom posebnih obveza nastoji utjecati na svijest maloljetnika o njegovoj vlastitoj odgovornosti i uspostaviti njegov vlastiti odnos prema počinjenom prekršaju jer maloljetnik mora aktivno sudjelovati u provođenju sankcija.

Zahtjevna će biti uloga suca u ostvarivanju svrhe te odgojne mjere, jer prekršajni sudovi ne raspolažu odgovarajuće educiranim kadrovima (socijalnim pedagozima i socijalnim radnicima), tako da će biti naročito važna komunikacija s tijelima socijalne skrbi koja provode nadzor nad izvršenjem posebnih obveza i o tome izvještavaju sud te vode posebnu evidenciju za svakog maloljetnika prema kojem je sud primijenio odgojnu mjeru.

Posebne obveze iz članka 68. stavka 2. ne mogu trajati dulje od šest mjeseci, a osobni rad maloljetnika u okviru obveze iz točke 2. ne smije trajati više od 20 sati unutar roka od mjesec dana i mora biti tako raspoređen da ne ometa školovanje i zaposlenje maloljetnika.

Upućivanje u centar za odgoj (članak 69. Zakona o prekršajima) najstroža je odgojna mjera koju će sud primijeniti kada ocijeni da je za ostvarenje svrhe odgojnih mjera potrebno pojačano utjecati na ličnost maloljetnika i na njegovo ponašanje.

Ta odgojna mjera naročito bi se mogla uspješno primijeniti prema maloljetnicima kod kojih je prekršaj posljedica naglosti, nepromišljenosti, odnosno adolescentne krize, a ne rezultat dugotrajnijeg tijeka negativnog razvoja ličnosti i vladanja, kada je riječ o ponašanju kao izrazu drskosti, objesti, nepoštovanja i omalovažavanja pravnog reda i društvenih vrijednosti.

2.3. Kazne

Prema maloljetniku koji je u vrijeme počinjenja prekršaja navršio 16, a nije navršio 18 godina života (stariji maloljetnik), osim odgojnih mjera, zaštitnih mjera i globe, mogu biti izrečene i novčana kazna i kazna maloljetničkog zatvora.

Novčanu kaznu sud može izreći starijem maloljetniku koji ostvaruje osobne prihode vlastitim radom ili imovinom ako utvrdi da s obzirom na narav i težinu počinjenog prekršaja može izreći tu kaznu (članak 70. stavak 1. Zakona o prekršajima).

Novina je da se novčana kazna ne može izreći maloljetniku koji nema svoje prihode.

Nesporno je da je novčana kazna značajna kao prekršajna sankcija jer je kazna zatvora propisana samo za najteže vrste prekršaja, i to kao alternativna kazna. Međutim, da bi se ta kazna mogla izreći, sud mora dobro poznavati cjelokupnu materijalnu situaciju počinitelja prekršaja. Stari Zakon nije propisivao te pretpostavke za izricanje novčane kazne maloljetnicima, tako da u najvećem broju slučajeva takva kazna nije ostvarila odgovarajuću vezu s krivnjom i pravednošću, niti je ostvarila ciljeve kažnjavanja, prije svega utjecaj na odgoj, jačanje odgovornosti i prevenciju, jer je najviše pogađala roditelje maloljetnika, čime je gubila svoj osnovni cilj.

Osim navedenog, novina je da novčana kazna ne može biti zamijenjena mjerom zatvora.

Kazna maloljetničkog zatvora iznimno može biti izrečena starijem maloljetniku ako sud utvrdi da je s obzirom na narav i težinu prekršaja, okolnosti pod kojima je prekršaj počinjen, maloljetnikove obiteljske prilike i njegova osobna svojstva potrebno izreći tu kaznu (članak 71. stavak 1).

U navedenoj odredbi respektirano je načelo prvenstva primjene odgojnih mjera, a podrednog kažnjavanja, tako da se kazna maloljetničkog zatvora može izreći samo iznimno kada je u cilju ostvarenja svrhe sankcija na maloljetnika potrebno jače utjecati jer mu zbog naravi i težine počinjenih prekršaja, visokog stupnja krivnje (prema načinu činjenja prekršaja, bezobzirnosti, brutalnosti i dr.) ne bi bilo u skladu s općom preventivnom svrhom izreći novčanu kaznu ili odgojnu mjeru.

Kazna maloljetničkog zatvora ne može biti kraća od tri dana ni dulja od deset dana, tako da je zakonski minimum kazne maloljetničkog zatvora isti kao i zakonski minimum kazne zatvora koja se može izreći punoljetnom počinitelju prekršaja (članak 31. stavak 1. Zakona o prekršajima). Međutim zakonski maksimum kazne maloljetničkog zatvora je deset dana, dok je kaznu zatvora punoljetnom počinitelju prekršaja moguće izreći do najdulje trideset dana, a iznimno za najteže oblike prekršaja do šezdeset dana.

Novina u odnosu prema starom Zakonu o prekršajima jest smanjenje zakonskog maksimuma kazne maloljetničkog zatvora koji je prema starom Zakonu bio petnaest dana.

Zaštitne mjere koje se mogu primijeniti prema maloljetnom počinitelju prekršaja jesu: oduzimanje predmeta, protjerivanje stranaca iz zemlje, a prema starijem maloljetniku i zaštitna mjera zabrane upravljanja motornim vozilom (članak 72. stavak 1. ZP).

Zaštitne mjere prema maloljetnicima mogu biti primijenjene i bez izricanja kazne, mogu trajati najmanje jedan mjesec, a najdulje jednu godinu.

Stari Zakon o prekršajima nije propisivao nikakvu razliku s obzirom na vrstu zaštitne mjere koja se može primijeniti prema maloljetniku od one prema

punoljetnom počinitelju prekršaja niti je postavljao ograničenja u dužini trajanja zaštitne mjere za punoljetne počinitelje.

Slijedom navedenog valja istaknuti da novi Zakon o prekršajima diferencira osnove odgovornosti maloljetnika i sankcije koje se mogu primijeniti prema maloljetnim prekršiteljima. Međutim, uz sve navedene specifičnosti, novo maloljetničko prekršajno pravo od kojeg se očekuje učinkovitije ostvarivanje svrhe primijenjenih sankcija, utjecaj na odgoj i jačanje osobne i građanske odgovornosti, ostalo je dijelom općeg prekršajnog prava.

3. MALOLJETNIČKO PREKRŠAJNO POSTUPOVNO PRAVO

Odredbe novog Zakona o prekršajima propisuju postupak prema maloljetnim počiniteljima prekršaja u glavi XXIV. (članci 238. do 244) koja nosi naziv *Postupak prema maloljetnicima*.

Stupanjem na snagu novog Zakona znatno je promijenjen postupovni status maloljetnika u prekršajnom postupku.

Prema maloljetnim počiniteljima prekršaja primjenjuju se kao *lex specialis* odredbe glave XXIV, a ostale odredbe primjenjuju se ako nisu u suprotnosti s tim odredbama (članak 238. stavak 1). Osim navedenih odredbi primjenjuju se i odgovarajuće odredbe Zakona o kaznenom postupku i Zakona o sudovima za mladež, što je glavna novina u postupku prema maloljetnicima.

Ta novina s jedne strane čini postupak prema maloljetnicima još složenijim i može izazvati dodatne dvojbe. S druge strane, međutim, daje sucima otvorenu mogućnost za primjenu odredbi Zakona o sudovima za mladež u slučaju podnormiranosti određene procesne situacije. Stoga takvo rješenje ima više prednosti nego nedostataka i ne bi trebalo biti izloženo neosnovanoj kritici prije nego što zaživi u praksi.

3.1. Dob počinitelja

Odredbe glave XXIV. te odgovarajuće odredbe Zakona o kaznenom postupku i Zakona o sudovima za mladež primjenjuju se prema osobama koje su počinile prekršaj kao maloljetnici, a pri započinjanju postupka nisu starije od 19 godina. Ako je neka osoba prekršaj počinila kao maloljetna, a drugi kao punoljetna, ako se vodi jedinstveni postupak, postupak će se voditi po odredbama članaka 238. do 244. Zakona, a ostale odredbe primjenjuju se ako nisu u suprotnosti s tim odredbama (članak 238. stavak 1. i stavak 5).

Osim prije istaknute novine u primjeni Zakona o kaznenom postupku i Zakona o sudovima za mladež, novina je da je za primjenu procesnih odredbi o maloljetnicima važna njihova dob u vrijeme počinjenja prekršaja i započinjanja postupka.

3.2. Nadležnost suda

Odredbom članka 90. ZP propisana je isključiva stvarna nadležnost *suda u vođenju postupka prema maloljetnicima*.

Postupak za prekršaje maloljetnika vode specijalizirani suci uz sudjelovanje u postupku roditeljskih vijeća koja se za potrebe tog postupka osnivaju u tijelima lokalne samouprave.

Roditeljska vijeća sudjeluju u postupku za prekršaje za koje je propisana novčana kazna veća od 2.000,00 kn ili kada u određenom slučaju u obzir dolazi primjena zaštitnih mjera.

Propise o osnivanju i radu roditeljskih vijeća donosi ministar nadležan za poslove pravosuđa.

Ako na području nekog prekršajnog suda nije osnovano roditeljsko vijeće, postupak će se provesti bez njega (članak 93. stavak 2).

Novina je da postupak za prekršaje maloljetnika vode specijalizirani suci, a to bi u smislu odredbe članka 37. Zakona o sudovima za mladež trebali biti suci koji imaju izražena nagnuća za odgoj, potrebe i probitke mladeži te vladaju osnovnim znanjima s područja kriminologije, socijalne pedagogije i socijalne skrbi za mlade osobe. Stoga bi trebalo posebnu pažnju posvetiti i edukaciji sudaca koji vode postupak prema maloljetnicima kako bi stekli potrebna znanja koja su nužna za razumijevanje bioloških, psiholoških i socioloških čimbenika delinkventnog ponašanja maloljetnika, kao i djelovanje tih čimbenika u konkretnom slučaju.

Osim za vođenje postupka to je znanje i nužan preduvjet za pravilan izbor sankcije prema maloljetnicima.

Novina je i sudjelovanje roditeljskih vijeća u postupku, međutim iako je Zakon o prekršajima stupio na snagu, nisu doneseni provedbeni propisi o osnivanju i radu roditeljskih vijeća, tako da je upitno kako će i kada ta odredba zaživjeti u praksi.

Mjesno je nadležan za postupak prema maloljetniku sud njegova prebivališta ili boravišta. Postupak se može provesti pred sudom mjesta počinjenja prekršaja ako je očito da će se pred tim sudom lakše provesti postupak (članak 238. stavak 3).

Ta odredba također je novina, a trebala bi olakšati sucima vođenje postupka prema maloljetnicima te utjecati na brzinu postupka jer su sudovi često bili suočeni s problemom komunikacije s nadležnim centrima socijalne skrbi kada se postupak vodio prema maloljetnicima koji su počinili prekršaj izvan svoga prebivališta ili boravišta.

3.3. Započinjanje prekršajnog postupka prema maloljetnicima

Prekršajni postupak prema maloljetniku započinje na temelju zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka.

Rješenje o započinjanju postupka dostavlja se roditelju, posvojitelju, skrbniku i drugim osobama koje se skrbe za maloljetnika. Maloljetnika se poziva preko roditelja i skrbnika (članak 239).

Odredbe koje propisuju postupak prema maloljetnicima ne određuju decidirano tko su ovlaštenici za podnošenje zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka, tako da bi u ovom slučaju trebalo primijeniti opće postupovne odredbe. Ako sud na osnovi načela legaliteta ne odbaci zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka (ako iz zahtjeva proizlazi da prijavljeno djelo nije prekršaj, da je nastupila zastara, da postoje druge okolnosti koje isključuju krivnju i prekršajni progon), niti je odlučio postupiti po načelu svrhovitosti, donijet će rješenje o započinjanju postupka koje će dostaviti roditeljima, posvojitelju, skrbniku i drugim osobama koje se brinu za maloljetnika.

Postupak prema maloljetnicima uvijek se vodi uz isključenje javnosti. Sud može dopustiti da pojedinim radnjama u postupku budu nazočne osobe koje se bave odgojem i obrazovanjem maloljetnika i stručni i znanstveni radnici. Roditelji maloljetnika uvijek mogu biti nazočni postupku (članak 240).

I prema starom Zakonu o prekršajima postupak prema maloljetnicima uvijek se vodio uz isključenje javnosti.

Odredba članka 190. Zakona koja propisuje da je glavna rasprava javna, kao iznimku, između ostalog ističe da će se javnost isključiti ako se postupak vodi prema maloljetniku.

Radnje u postupku sud uvijek izvodi pažljivo, poštujući maloljetnikovu duševnu i tjelesnu dob, stanje i osjetljivost te druge okolnosti koje utječu na njegov razvoj (članak 241. stavak 1).

Iznimno je važno da postupak prema maloljetnicima vode specijalizirani suci s odgovarajućim dodatnim stručnim znanjem, razumijevanjem i osjećajem za teškoće procesa sazrijevanja mladih jer će se jedino tako ta odredba moći primijeniti potpuno.

Odredbom članka 241. stavka 2. propisano je da se rješenje o prekršaju ne može donijeti bez maloljetnikova ispitivanja. Tom odredbom isključena je primjena glave XIX. koja se odnosi na prekršajni nalog.

Nitko nije oslobođen dužnosti svjedočenja o okolnostima koje su potrebne za ocjenu maloljetnikove duševne razvijenosti i spoznaje crta njegove osobnosti, a u postupku se pored odlučnih činjenica utvrđuju sve činjenice maloljetnikove duševne zrelosti, okolnosti u kojima živi te sve druge važne okolnosti (članak 241. stavak 3. i stavak 4).

Opseg podataka o ličnosti i obitelji koje u konkretnom slučaju treba prikupiti od slučaja do slučaja ovisit će o procjeni suca, koji će pri tome uzeti u obzir težinu djela, ponašanje maloljetnika prije počinjenog djela i njegov odnos prema samom djelu, odnosno o neposrednom dojmu koji će steći u kontaktu s maloljetnikom i njegovim roditeljima. Pri tome valja voditi računa da se kod blažih

prekršaja opsežnim prikupljanjem podataka o ličnosti i obitelji nepotrebno ne odugovlači postupak i ne stigmatizira maloljetnik, iako to ne mora biti pravilo, jer je moguće da se i u činjenju blaže vrste prekršaja manifestiraju neke činjenice koje bi upućivale na negativan razvoj ličnosti.

Jedan od važnih preduvjeta uspješnog vođenja prekršajnog postupka prema maloljetnicima i adekvatnog odabira sankcija svakako je aktivna suradnja sudova i nadležnih centara socijalne skrbi koji bi sudovima trebali pribaviti sve potrebne podatke.

3.4. Mjere za osiguranje provedbe postupka prema maloljetnicima

Mjere za osiguranje prisutnosti maloljetnika u tijeku postupka primjenjuju se iz općeg postupovnog dijela glave XVI. ako nisu u suprotnosti s odredbama glave XXIV.

Odredba članka 146. propisuje razloge i trajanje zadržavanja. Valja istaknuti da je stavkom 2. propisano da zadržavanje maloljetnika može trajati najduže 24 sata, a računa se od trenutka lišenja slobode.

U odnosu na primjenu tih mjera trebalo bi razmisliti o mogućoj primjeni i odredbe članka 72. stavka 1. Zakona o sudovima za mladež prema kojoj sudac za mladež može sam ili na prijedlog državnog odvjetnika odrediti da se maloljetnik u tijeku pripremnog postupka privremeno stavi pod nadzor centra za socijalnu skrb kako bi mu se pružila pomoć i zaštita, ili da se privremeno smjesti u ustanovu socijalne skrbi, kad je to primjereno očekivanoj sankciji, da bi se zaštitio od daljnjeg ugrožavanja njegova razvoja, posebno od napasti ponavljanja kaznenog dijela.

Rješenje suca o privremenom smještaju maloljetnika u ustanovu socijalne skrbi trebalo bi biti primjereno očekivanoj sankciji, a to znači da bi prije svega došlo u obzir ako se očekuje izricanje kazne maloljetničkog zatvora.

3.5. Načelo svrhovitosti

Ako sud ustanovi da započinjanje i vođenje postupka ne bi bilo opravdano s obzirom na osobne okolnosti maloljetnika i počinjeni prekršaj, odlučit će bez obzira na dokaze koji stoje protiv maloljetnika da postupak ne započne ili da se započeti postupak obustavi (članak 242. stavak 1).

Stari Zakon o prekršajima poznao je slično rješenje jer je odredbom članka 39. stavka 2. propisivao mogućnost da s obzirom na prirodu prekršaja, osobna svojstva maloljetnika i okolnosti pod kojima je prekršaj učinjen tijelo nadležno za vođenje postupka može obustaviti postupak i protiv maloljetnika koji je navršio 16 godina i opomenuti ga da ubuduće ne čini prekršaje.

Ako ovlaštena službena osoba ustanovi da postoje okolnosti iz stavka 1. ovog članka, može samo upozoriti maloljetnika, odnosno o počinjenom prekršaju obavijestiti roditelja, posvojitelja, skrbnika i druge osobe koje skrbe za maloljetnika (članak 242. stavak 2).

Ta je odredba novina i omogućava širu primjenu načela svrhovitosti na stadij postupka prije uključivanja suda. Naročito je primjenjiva u odnosu prema maloljetnicima koji se prvi put evidentiraju kao počinitelji prekršaja i kada je riječ o situacijskom prekršaju jer bi se na taj način izbjegao loš utjecaj stigmatiziranja maloljetnika, što bi moglo negativno utjecati na daljnji razvoj maloljetnikove ličnosti.

U svezi s navedenim važna je novina odredba članka 157. stavka 2. koja propisuje da kad postoji osnovana sumnja da je prekršaj počinila maloljetna osoba, u izvidnim radnjama policije postupaju specijalizirani policijski službenici za mladež.

Prekršajni postupak prema maloljetniku, između ostalog, razlikuje se od prekršajnog postupka prema punoljetnim osobama u obveznom prikupljanju informacija o osobnim svojstvima počinitelja prekršaja, njegovoj obitelji, prijašnjem životu, odnosu prema školi i načinu provođenja slobodnog vremena.

Takve činjenice koje će prikupljati specijalizirani policijski službenici bit će od odlučnog značenja za primjenu odredbe članka 242. stavka 2. Zakona o prekršajima.

Međutim, ako se prema maloljetniku vodi prekršajni postupak, odluka o tome je li počinio prekršaj ne može se temeljiti na njegovom priznanju danom u informativnom ispitivanju pred djelatnicima policije ako nisu ispunjeni uvjeti iz članka 158. stavka 1. ZP.

3.6. Postupak pred sudom

Prekršajni postupak prema maloljetnicima vodi se prema općim postupovnim odredbama, a uz njih bi se mogle, poštujući specifičnost tog postupka, primijeniti i odredbe članka 79. do 86. Zakona o sudovima za mladež.

Prilikom odlučivanja o tome koju će odredbu primijeniti sud bi prije svega trebao voditi računa je li to svrhovito te da se na najbolji mogući način ostvari pravo i mogućnost maloljetnika na obranu, objektivno izvođenje dokaza, kao i pravo roditelja, skrbnika i predstavnika centra za socijalnu skrb da prisustvuju glavnoj raspravi.

Međutim, valja istaknuti da je zbog postizanja potrebnih pedagoških svrha nužno poštovati formu rasprave kako bi se spriječilo neprimjereno ponašanje maloljetnika na sudu i naglasila ozbiljnost situacije.

Sudac bi trebao nastojati uspostaviti s maloljetnikom određenu vezu, odnos povjerenja, i utjecati na roditelje kako bi ih potaknuo na sudjelovanju u procesu

resocijalizacije maloljetnika potičući kod njega osjećaj krivnje i kajanja, a ujedno jačati volju za popravljanjem i spremnost prihvatanja sankcije.

Ako sud utvrdi da je maloljetnik počinio prekršaj te odluči da maloljetniku treba izreći odgojnu mjeru, u rješenju o prekršaju navest će samo koja mu se mjera izriče, bez odluke o krivnji. U obrazloženju će se ograničiti samo na to da navede opis prekršaja te razloge koji opravdavaju izbor mjere (članak 243. stavak 1). Ta odredba sukladna je odredbi članka 85. stavka 3. Zakona o sudovima za mladež. To što se u izreci rješenja maloljetnik neće proglašavati krivim, ne znači da se može izreći odgojna mjera maloljetniku koji nije kriv, jer za primjenu svake prekršajne sankcije, pa i odgojne mjere, vrijedi načelo krivnje. Smisao je ove odredbe isključivo u odgojno psihološkim razlozima izbjegavanja stigmatizacije maloljetnika.

U obrazloženju rješenja trebalo bi navesti potpuni činjenični opis, pravnu oznaku prekršaja, utvrđene činjenice i okolnosti koje opravdavaju izrečenu odgojnu mjeru. Razlozi koji bi mogli imati negativan utjecaj na maloljetnikov odgoj neće se navoditi u odluci o odgojnoj mjeri.

Odluka o novčanoj kazni može se izreći samo starijem maloljetniku. Ona mora biti pisana i obrazložena (članak 243. stavak 2). Ne treba posebno isticati da prilikom odluke o novčanoj kazni sud prije svega treba uzeti u obzir odredbu članka 70. stavka 1. Zakona o prekršajima.

Zakon o prekršajima ne sadrži posebne odredbe o troškovima postupka u odnosu prema maloljetnim počiniteljima prekršaja, tako da bi za troškove valjalo primijeniti odredbu članka 86. Zakona o sudovima za mladež.

3.7. Ovlaštenici za podnošenje žalbe

Protiv rješenja o prekršaju, uz maloljetnika, žalbu njemu u korist mogu podnijeti branitelj, državni odvjetnik, bračni drug, rođak u uspravnoj liniji, posvojitelj, skrbnik, brat, sestra i hranitelj. Žalbu na štetu maloljetnika može podnijeti samo državni odvjetnik, na vlastitu inicijativu i na prijedlog oštećenika (članak 244).

Ta je odredba novina jer taksativno navodi ovlaštenike za podnošenje žalbe protiv maloljetnika, kako u njegovu korist tako i na štetu, iz koje proizlazi da je od odvlaštenika za podnošenje zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka koji se može voditi prema maloljetnicima jedino državni odvjetnik ovlašten podnijeti žalbu.

4. ZAKLJUČAK

Novi Zakon o prekršajima u maloljetničko prekršajno pravo unosi mnoge značajne novine.

Na potrebu uvođenja većeg registra sankcija, prije svega odgojnih mjera, upućivali su i brojni pokazatelji evidentiranih maloljetnih počinitelja prekršaja i sudska praksa koja je upozoravala na podnormiranost maloljetničkih prekršajnih odredbi.

Materijalnopravne i procesnopravne odredbe kreirane su prema odredbama Zakona o sudovima za mladež tako da se i u prekršajnom pravu u odnosu prema maloljetnicima polazi od načela supsidijariteta primjene sankcija, dakle prvenstvo primjene odgojnih mjera, a podrednost kažnjavanja.

Odgojne mjere koje se mogu primijeniti prema maloljetnicima jesu: sudski ukor, posebne obveze i upućivanje u centar za odgoj.

Odgojne mjere kao i ostale prekršajne sankcije mogu se primijeniti sukladno načelu krivnje samo prema ubrojivom počinitelju koji postupka s namjerom ili iz nehaja.

Primjenom načela svhovitosti u prekršajnom području izražena je tendencija izbjegavanja sudskog postupka prema maloljetnicima.

Zakon o prekršajima u svojim odredbama koje reguliraju maloljetničke sankcije i postupak prema maloljetnicima slijedi opću tendenciju kriminalne politike za blažim kažnjavanjem.

Novim sustavom odgojnih mjera ostvaruje se osnovna svrha prekršajnih sankcija propisanih i primijenjenih prema maloljetnicima: utjecaj na odgoj i jačanje njihove osobne i građanske odgovornosti. Značajna je njihova preventivna uloga, jer se primjenjuju na velik broj maloljetnika čije ponašanje, iako društveno neprihvatljivo, još uvijek nije do te mjere devijantno da bi prema njima trebalo primijeniti kaznenu prisilu.

Sve to, u konačnici, trebalo bi pridonijeti sprječavanju i uklanjanju kriminaliteta maloljetnika, kao i kriminaliteta uopće, te povećanju kriminalno-političkog efekta kaznenopravne reakcije jer je obuhvaćen veći dio pojave.

LITERATURA

1. Zakon o prekršajima (Narodne novine, 88/2002)
2. Željko Horvatić i Milan Batinić, Ante Skorić, Berislav Blažević, Petar Veić, Ivica Crnić: Komentar Zakona o prekršajima s izborom sudske prakse, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci
3. B. Pavišić, N. Vučković, P. Veić, A. Radolović: Zakon o kaznenom postupku, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Policijska akademija.
4. Franjo Bačić: Krivično pravo - opći dio, Informator, Zagreb, 1995.
5. Željko Horvatić: Novo hrvatsko kazneno pravo, Organizator, Zagreb, 1997.
6. Franjo Hirjan, Mladen Singer: Komentar Zakona o sudovima za mladež i kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Policijska akademija, 1998.
7. Božica Cvjetko: Maloljetničko prekršajno postupovno pravo de lege lata i de lege ferenda, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 8, 1/2001.
8. Snježana Oset: Maloljetničko materijalno prekršajno pravo de lege lata i de lege ferenda, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol 8, 1/2001.

Summary

THE LAW ON MISDEMEANOURS – NOVELTIES IN APPLYING SANCTIONS
FOR MISDEMEANOURS AND IN PROCEEDINGS AGAINST MINORS

With the coming into force of the Law on Misdemeanours, the provisions of substantive law that prescribe the application on minors of sanctions for misdemeanours, as well as the procedural provisions on the position of minors in criminal proceedings, have finally been harmonised with the standards of international law and with the Constitution of the Republic of Croatia. The author discusses the new sanctions for minors, and the novelties in conducting misdemeanour proceedings against juvenile offenders. She particularly stresses some specific issues concerning the provisions on the jurisdiction of misdemeanour courts, the commencement of the proceedings, measures to ensure the implementation of proceedings against minors, the principle of purposefulness of prosecution for misdemeanours, and some provisions for a court session to pass misdemeanour sanctions against a minor.